DOI: 10.18372/2307-9061.78.21152
УДК 37.014.5:342.9:005.3(045)

С. Г. Головко,
кандидат історичних наук, доцент
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0795-7166

Н. М. Головко,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0004-2033-9893

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНІХ ОСВІТНІХ ОЦІНЮВАНЬ В УКРАЇНІ

Державний університет «Київський авіаційний інститут»
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Юрія Іллєнка, 36/1, 04119, Київ, Україна
E-mails: golovkos@ukr.net, natalijaholovko123@ukr.net

Мета: *стаття присвячена комплексному аналізу та систематизації організаційно-правового забезпечення зовнішніх освітніх оцінювань в Україні як інструменту моніторингу та підвищення якості освіти різних рівнів.* ***Методи:*** *методологічну основу дослідження становлять методи теоретичного аналізу нормативно-правової бази, систематизації організаційних підходів, порівняльного аналізу форматів оцінювання, наукового узагальнення досвіду реалізації зовнішніх освітніх оцінювань в умовах сучасних викликів.* ***Результати:*** *охарактеризовано основні складники організаційно-правового забезпечення зовнішніх освітніх оцінювань в Україні як провідного інструменту комплексного об'єктивного вивчення стану освітньої системи та особливості його трансформації в умовах викликів сьогодення. Проаналізовано структуру та зміст нормативно-правового регулювання процедур і функцій зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання здобувачів профільної середньої та вищої освіти. Окреслено шляхи імплементації зовнішнього незалежного оцінювання як форми здійснення державної підсумкової атестації на рівнях початкової та базової середньої освіти, використання результатів міжнародних порівняльних досліджень у розбудові державної освітньої політики.* ***Обговорення:*** *результати дослідження актуалізують необхідність подальшого вдосконалення організаційно-правового забезпечення реалізації зовнішніх освітніх оцінювань, нормативного регулювання процедур наступності зовнішнього незалежного оцінювання між різними рівнями освіти, врахування феномену впливу результатів зовнішніх оцінювань на якість освіти.*

Ключові слова: *освітні оцінювання; якість освіти; організаційно-правове забезпечення; зовнішнє незалежне оцінювання; нормативно-правове регулювання.*

Постановка проблеми та її актуальність. Незважаючи на складні умови воєнного часу освітня галузь України успішно трансформується на шляху інтеграції до єдиного європейського освітнього простору. Здійснено важливі кроки щодо реформування фахової передвищої та вищої освіти, розпочинається завершальний і ключовий етап реалізації Концепції «Нова українська школа» у частині запровадження профільної середньої освіти, що має створити передумови для здобувачів загальної середньої освіти щодо формування власної освітньої траєкторії та усвідомленого вибору майбутньої професійної діяльності.

Одним зі складників і ефективних інструментів системи зовнішнього забезпечення якості освіти разом із процедурами стандартизації, інституційної акредитації та аудиту є зовнішні освітні оцінювання. З огляду на це, одним із пріоритетних напрямів державної освітньої політики є розроблення ефективного організаційно-правового забезпечення їх реалізації на різних рівнях освіти як сукупності адміністративних, фінансових, організаційних, інформаційних та матеріально-технічних засобів, а також дослідження цієї базової категорії сучасної науки адміністративного права, що визначає сутність та особливості її предмета регулювання [5] у проєкції на освітню сферу України.

Актуальним є дослідження проблеми увідповіднення нормативно-правової бази, організаційного потенціалу та методологічного інструментарію як умови створення цілісної системи моніторингу якості освіти, що об'єднує всі рівні освіти.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Різні аспекти зовнішніх освітніх оцінювань результатів навчання як інструменту забезпечення якості освіти досліджуються вітчизняними та зарубіжними вченими. Питання методології зовнішніх оцінювань якості освіти та принципів їх реалізації висвітлені у працях О. Ляшенка [8], Т. Лукіної [7], О. Осередчук [15]. Міжнародний досвід освітніх оцінювань у порівняльному контексті висвітлений у публікаціях О. Локшиної [6]. У межах проєкту ERASMUS QUAERE фахівці Львівського університету здійснили аналіз нормативно-правового регулювання освітньої сфери щодо забезпечення системи якості освіти та шляхи його вдосконалення [1]. Актуалізується питання взаємозв'язку зовнішніх освітніх оцінювань та освітніх реформ [2]. Перспективи реалізації освітніх оцінювань на різних етапах здобуття повної загальної середньої освіти окреслено в Стратегії розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року [20]. Зарубіжні дослідники зосереджують увагу переважно на вивченні впливу зовнішніх оцінювань на якість освіти та освітніх реформ [22]. Натомість актуальним залишається питання організаційно-правового забезпечення освітніх оцінювань як цілісної системи, що реалізує наступність процедур незалежного зовнішнього оцінювання на різних рівнях освіти в Україні.

Метою статті є здійснення комплексного аналізу, систематизація організаційно-правового забезпечення зовнішніх освітніх оцінювань в Україні як інструменту моніторингу та підвищення якості освіти та окреслення напрямів його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішні освітні оцінювання є важливим складником системи забезпечення якості освіти всіх рівнів. Їх ключовою відмінністю є те, що визначення процедур, інструментів, правил організації, розроблення структури й змісту завдань для проведення оцінювання, опрацювання, аналіз й інтерпретацію результатів здійснюються незалежними суб'єктами, які не пов'язані з конкретними закладами освіти та органами управління нею [20, с. 6]. Зовнішні оцінювання дають можливість отримувати комплексні об'єктивні дані про стан освітньої системи загалом та конкретного здобувача зокрема, а також визначати стратегічні напрями й практичні механізми її модернізації. Їх проведення потребує значних ресурсів на державному рівні, а результативність залежить від ефективності організаційно-правового забезпечення. Як базова категорія сучасної науки адміністративного права, що визначає сутність та особливості її предмета регулювання, організаційно-правове забезпечення розглядається як динамічна сукупність адміністративних, фінансових, організаційних, інформаційних та матеріально-технічних засобів [5].

Функції та концепти реалізації зовнішніх освітніх оцінювань визначені базовим законодавством України про освіту, а процедури реалізації регламентовані відповідними нормативно-правовими актами (рис. 1).

Рис. 1. Нормативно-правові засади зовнішніх освітніх оцінювань

Згідно із Законом України «Про освіту» зовнішні освітні оцінювання (обов'язкові – зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) та вибіркові – зовнішній моніторинг якості освіти) визначаються як важливі інструменти та заходи забезпечення якості освіти (ст. 41) [16].

Одним із ключових етапів становлення системи зовнішніх освітніх оцінювань на державному рівні стало запровадження ЗНО як інструменту конкурсного відбору для вступу до закладів вищої освіти та форми державної підсумкової атестації – оцінювання результатів навчання здобувачів профільної середньої освіти. Законодавчо регламентовано функції центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки (МОН України) в організації ЗНО, а також уповноваженого державою органу з якості освіти, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, інших установ та організацій, що реалізують державну політику в сфері освіти [17]. Оцінювання результатів навчання здобувачів повної загальної середньої освіти здійснюється за рахунок коштів державного бюджету (у межах кількості предметів, визначених МОН України), а також фізичних і юридичних осіб (у разі проходження оцінювання понад цю кількість). Законодавчо визначено, що незалежне зовнішнє оцінювання реалізується спеціально уповноваженою державою установою – Українським центром оцінювання якості освіти (УЦОЯО), заснованим 2005 року. Він забезпечує підготовку та реалізацію ЗНО (з 2006 по 2021 рік), національного мультипредметного тесту (НМТ з 2022 року), єдине фахове вступне випробування та тест загальної навчальної компетентності для вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти (з 2016 року), допуск для вступу до аспірантури (ЄВІ), міжнародне порівняльне дослідження PISA в Україні, загальнодержавний зовнішній моніторинг якості початкової освіти, сертифікація педагогічних працівників (зовнішнє оцінювання професійних компетентностей), державна підсумкова атестація випускників закладів загальної середньої освіти у формі ЗНО [21]. З 2022 року у зв'язку з війною прийом до ЗВО (для здобуття освітнього ступеня молодшого бакалавра, бакалавра, магістра) здійснюється в особливому порядку, що потребувало термінових законодавчих змін [19], а також додаткових нормативно-правових актів. Таким чином, організаційно-правове забезпечення процедур ЗНО учнів, які завершують здобуття профільної середньої освіти, становить функціональну систему, що доводить свою ефективність упродовж майже 20 років. При цьому формування організаційно-

правового забезпечення запровадження ЗНО як форми державної підсумкової атестації на інших рівнях освіти потребує відповідних організаційних та матеріально-технологічних заходів. Закон «Про повну загальну середню освіту» наголошує щодо ЗНО як одного з основних видів оцінювання результатів навчання, а також обов'язкового характеру проходження державної атестації здобувачами кожного рівня повної загальної середньої освіти з державної мови та математики, а після закінчення гімназії та ліцею – з історії України та іноземної мови [17].

Важливу роль в імплементації норми щодо проведення державної підсумкової атестації на рівнях початкової та базової середньої освіти у формі ЗНО відіграла Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року [20]. Стратегія визначає загальні підходи щодо державної підсумкової атестації здобувачів початкової та базової середньої освіти та конкретні механізми її реалізації інструментами ЗНО. З огляду на те, що результати державної підсумкової атестації не можуть бути використані з метою конкурсного відбору учнів початкової школи до гімназії, оптимальним форматом її проведення на цьому рівні освіти може бути поєднання процедур внутрішнього оцінювання з інструментами зовнішнього незалежного оцінювання. Зокрема, доцільним є її проведення у відповідних закладах загальної середньої освіти із залученням педагогів, які працювали з учнями, задля підтримки комфортного емоційного мікроклімату. Натомість стандартизація змісту, процедур реалізації та збору й опрацювання інформації за методологією ЗНО забезпечить отримання об'єктивних результатів щодо відповідності результатів навчання здобувачів початкової освіти освітньому стандарту в масштабі країни [20, с. 10-14]. Державна підсумкова атестація на рівні базової середньої освіти має не лише функцію моніторингу, а й слугує інструментом конкурсного відбору до ліцеїв академічного та професійного спрямування. З огляду на це, пропонується її формат у вигляді традиційного іспиту в закладах загальної середньої освіти з використанням інструментів, розроблених їх педагогічними працівниками та централізованим фіксуванням і збереженням результатів для подальшого аналізу.

Іншим форматом може бути поєднання ЗНО з державної мови та математики, а також внутрішнього оцінювання (іспиту) з інших предметів, визначених типовою освітньою програмою. Потенційно така модель має забезпечити авторитет і роль закладу загальної середньої освіти в процедурах підсумкового оцінювання, одержання об'єктивної інформації про якість базової середньої освіти та шляхи її розвитку, конкурентні та рівні умови для здобуття профільної середньої освіти [20, с. 18-19]. Важливим практичним кроком на шляху реалізації Стратегії стало ініціювання у 2024 році МОН України розроблення та попередньої апробації моделі державної підсумкової атестації здобувачів початкової освіти у формі ЗНО з математики, української мови та читання. В її основу було покладено ідею з'ясування ключових результатів здобувачі початкової освіти, визначених для різних рівнів навчальних досягнень на основі очікуваних результатів навчання Державного стандарту початкової освіти [9]. Удосконалений за результатами апробації інструментарій став організаційно-технологічною основою пілотного проєкту державної підсумкової атестації учнів, які завершують здобуття початкової освіти з математичної та мовно-літературної освітніх галузей, у формі ЗНО, який відбувся у квітні-травні 2025 року [10]. У ньому взяли участь понад 1900 здобувачів початкової освіти з 91 класу 34 закладів (близько 92% від кількості учнів згідно наказу). На завершальному етапі пілотування здійснювалося онлайн анкетування вчителів, які брали участь у апробації державної підсумкової атестації у формі ЗНО [3]. Під час цього етапу були апробовані й доопрацьовані фахівцями УЦОЯО організаційно-технологічні механізми реалізації моделі державної підсумкової атестації здобувачів початкової освіти у формі ЗНО та підготовлені до широкомасштабного пілотування, що відбудеться в квітні-травні 2026 року із залученням близько 10 тисяч учнів 4-х класів початкової школи [11].

Важливим складником реалізації цієї моделі державної атестації учнів початкової школи є спеціальна цифрова освітня платформа, що підтримуватиме стандартизацію процедур та опрацювання результатів оцінювання [4]. У жовтні-листопаді 2026 року заплановано апробацію завдань державної підсумкової атестації для 9 клас ЗЗСО з мовно-літературної та математичних галузей, а в листопаді 2027 року – з громадянської та історичної, мовно-літературної (іншомовна освіта) та природничої освітніх галузей. У травні 2028 року має відбутися перша сесія ДПА-9 у формі ЗНО з мовно-літературної та математичної освітніх галузей, а в жовтні 2028 року – апробація цієї моделі для інших освітніх галузей на широкій виборці респондентів [12]. Фінансування пілотних проєктів відбувається за бюджетною програмою здійснення зовнішнього оцінювання та моніторингу УЦОЯО. За умови дотримання календарного плану розроблення відповідних інструментів та проведення апробації моделей, упровадження державної підсумкової атестації здобувачів базової середньої освіти у форматі ЗНО як цілісної системи буде реалізовано 2029 року. Важливою організаційно-технологічною особливістю моделі державної підсумкової атестації у формі ЗНО в 9 класі є використання спеціальної освітньої платформи, розроблення якої розпочалося 2026 року та має завершитися з урахуванням пропозицій щодо доопрацювання у травні 2027 року.

Одним із перспективних напрямів зовнішніх освітніх оцінювань є міжнародне порівняльне оцінювання PISA, до якого Україна вперше доєдналася 2018 року. На основі аналізу результатів PISA – 2018 було здійснено заходи щодо формування фахового експертного середовища для інтерпретації міжнародних порівняльних досліджень, інформування зацікавлених суб'єктів різних рівнів про результати, актуальні для освітньої практики, а також розроблено Дорожню карту з його системної реалізації в Україні, упровадження рекомендацій за підсумками порівняльних досліджень щодо вдосконалення вітчизняної освітньої галузі, забезпечення підготовки до нових порівняльних досліджень [13]. У подальшому Україна взяла участь у міжнародних дослідженнях якості освіти PISA-2022 та PISA-2025. За результатами дослідження буде здійснено оцінку впливу умов воєнного часу на систему освіти України [14].

Висновки. Зовнішні освітні оцінювання є важливим функціональним інструментом зовнішньої системи якості вітчизняної освіти на всіх її рівнях. Завдяки цілеспрямованій державній освітній політиці наявне достатньо ефективне організаційно-правове забезпечення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання здобувачів профільної середньої та першого рівня (бакалаврського) вищої освіти, яке може слугувати рамкою для розроблення супроводу моделей державної підсумкової атестації у формі ЗНО на рівні початкової та базової середньої освіти. Сформовано ієрархічно структуровану широку законодавчу базу, яка включає закони, що визначають концепти функціонування освіти на всіх її рівнях – від дошкільної до вищої, Державні стандарти освіти, затверджені Постановами Кабінету Міністрів України, накази МОН України, накази та інструкції УЦОЯО. При цьому її розбудова є закономірною та необхідною умовою ефективності організаційно-правового забезпечення. Це виявилося, зокрема, під час запровадження НМТ. Недостатня гнучкість регуляторних норм зумовила необхідність оперативного прийняття додаткових правових актів. Реалізація процедур зовнішнього незалежного оцінювання за кордоном також потребує адаптації до норм міжнародного права.

Важливу роль відіграє організаційна дворівнева структура управлінських процесів, коли частина повноважень делеговано від Міністерства освіти і науки України Українському центру оцінювання якості освіти як уповноваженій державою установі та її регіональні філії. Варто зауважити, що хоча базове законодавство про освіту чітко окреслює коло функціональних повноважень МОН України та УЦОЯО як центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки та спеціально уповноваженої державної установи щодо здійснення ЗНО відповідно, потребують конкретизації функції інших суб'єктів здійснення державної підсумкової атестації у формі ЗНО на рівні початкової

та базової середньої освіти (закладів загальної середньої та післядипломної педагогічної освіти, установ, які здійснюють науково-методичний та техніко-технологічний супровід зовнішнього незалежного оцінювання, громад тощо). В умовах воєнного часу та вимушеного переміщення здобувачів освіти як в межах країни, так і за кордон, актуальним є питання мережі безпечних локацій для проведення зовнішнього оцінювання та підготовки працівників, які здійснюють організаційну підтримку з урахуванням суттєвого збільшення навантаження на центри оцінювання, а також забезпечення безбар'єрного доступу здобувачів з особливими освітніми потребами.

З огляду на зміну акцентів в процедурах ЗНО в умовах цифрової трансформації освіти й безпекових викликів та використання комп'ютерного оцінювання, одним із пріоритетних завдань є запровадження повнофункціональної цифрової платформи, що забезпечуватиме масштабну взаємодію учасників, спеціального програмного забезпечення, ефективних систем кіберзахисту. Ці виклики актуальні й для національного мультипредметного тестування та зовнішнього оцінювання випускників бакалаврату. Відтак ефективна реалізація зовнішніх освітніх оцінювань на державному рівні потребує скоординованої діяльності МОН України, УЦОЯО та його регіональних філій, Національної академії педагогічних наук України, Інститутів післядипломної педагогічної освіти, ЗЗСО та громади. Перспективним напрямом подальших досліджень є встановлення механізмів взаємозв'язку між зовнішнім незалежним оцінюванням та рівнем навчальних досягнень випускників закладів загальної середньої освіти з метою об'єктивізації результатів, оцінки та коригування освітньої траєкторії учнів та ухвалення ефективних управлінських рішень на всіх етапах реалізації освітнього процесу.

Література

1. Аналіз нормативно-правового регулювання сфери вищої освіти щодо забезпечення системи якості освіти та основні аспекти його вдосконалення та подальшого розвитку. URL: https://projects.lnu.edu.ua/quaere/wp-content/uploads

2. Жук Ю., Науменко С. Освітні реформи у дзеркалі зовнішнього незалежного оцінювання. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 2. С. 104–117. URL: https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-104-117

3. Загальна характеристика та особливості проведення пілотної ДПА. *УЦОЯО.* URL: https://testportal.gov.ua/zagalna-informatsiya-3/

4. Звіт про результати проведення пілотної державної підсумкової атестації випускників початкової школи у формі зовнішнього незалежного оцінювання 2025 року. *УЦОЯО.* 2025 10 с.

5. Кисіль Л.Є. Категорія організаційно-правового забезпечення в науці адміністративного права та законодавстві України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2020. № 9. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2020/55.pdf.

6. Локшина О.І. Забезпечення якості вищої освіти в умовах європеїзації України. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* 2018. № 3–4. С. 127–132. URL: https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.127132

7. Лукіна Т.О. Зовнішнє оцінювання результатів розвитку освіти як основа управління якістю освіти в контексті євроінтеграції України. *Проблеми та перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір: освітні аспекти*: збірник науково-експертних матеріалів. Київ: Нац. ін-т стратег. досліджень, 2009. С. 62-72. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4047/

8. Ляшенко О. Концептуальні засади моніторингу якості освіти. *Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи* / за заг. ред. О.І. Локшиної. Київ: К.І.С, 2004. С. 21–27.

9. Про проведення пілотної державної підсумкової атестації випускників початкової школи у формі зовнішнього незалежного оцінювання: Наказ МОН України від 24 січ. 2024 р. № 82. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/08/nakaz_82.pdf

10. Про проведення у 2025 році пілотної державної підсумкової атестації випускників початкової школи у формі зовнішнього неза-

лежного оцінювання: Наказ МОН України від 04 лют. 2025 р. № 149. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/Nakaz-MON-149-vid-04.02.2025.pdf

11. Про апробацію моделі проведення державної підсумкової атестації осіб, які завершують здобуття початкової освіти, у формі зовнішнього незалежного оцінювання: Наказ МОН України від 15 серп. 2025 р. № 1152. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/95375/

12. Про підготовку до впровадження з 2029 року державної підсумкової атестації осіб, які завершують здобуття базової середньої освіти, у формі зовнішнього незалежного оцінювання: Наказ МОН України від 09 груд. 2025 р. № 1597. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/96018/

13. Про затвердження Дорожньої карти з реалізації міжнародного дослідження якості освіти PISA в Україні: Наказ МОН України від 11 жовт. 2019 р. № 1286. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Nakaz-1286-vid-11.10.2019_Dorozhnya- karta_PISA.pdf

14. Про проведення в закладах освіти України основного етапу міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025: Наказ МОН України від 07 лют. 2025 р. № 160. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/94064/

15. Осередчук О. Методологія вивчення моніторингу якості освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2021. № 6. С. 192–200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2021_6_21

16. Про освіту: Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19

17. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20

18. Про вищу освіту: Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18

19. Про внесення змін до деяких законів України у сфері освіти: Закон України від 24 берез. 2022 р. № 2157-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-20#Text

20. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/190523_Strategiya-osvitnih-otsinyuvan_UTSOYAO.pdf

21. Український центр оцінювання якості освіти. Офіційний вебсайт. URL: https:// testportal.gov.ua/pro-utsoyao/

22. Li, J., Xue, E. & Guo, S. The effects of PISA on global basic education reform: a systematic literature review. Humanit Soc Sci Commun 12, 106 (2025). URL: https://doi.org/10.1057/s41599-025-04403-z

References

1. Analiz normatyvno-pravovoho rehuliuvannia sfery vyshchoi osvity shchodo zabezpechennia systemy yakosti osvity ta osnovni aspekty yoho vdoskonalennia ta podalshoho rozvytku. URL: https://projects.lnu.edu.ua/quaere/wp-content/uploads

2. Zhuk Yu., Naumenko S. Osvitni reformy u dzerkali zovnishnoho nezalezhnoho otsiniuvannia. UPZh. 2024. № 2. S. 104–117. URL: https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-104-117

3. Zahalna kharakterystyka ta osoblyvosti provedennia pilotnoi DPA. URL: https://testportal.gov.ua/zagalna-informatsiya-3/

4. Zvit pro rezultaty provedennia pilotnoi derzhavnoi pidsumkovoi atestatsii vypusknykiv pochatkovoi shkoly u formi zovnishnoho nezalezhnoho otsiniuvannia 2025 roku. UTsOIaO. 2025 10 s.

5. Kysil L.Ie. Katehoriia orhanizatsiino-pravovoho zabezpechennia v nautsi administratyvnoho prava ta zakonodavstvi Ukrainy. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. 2020. № 9. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2020/55.pdf.

6. Lokshyna O.I. Zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v umovakh yevropeizatsii Ukrainy. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. 2018. № 3–4. S. 127–132. URL: https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.127132

7. Lukina T.O. Zovnishnie otsiniuvannia rezultativ rozvytku osvity yak osnova upravlinnia yakistiu osvity v konteksti yevrointehratsii Ukrainy. Problemy ta perspektyvy vkhodzhennia Ukrainy v yevropeiskyi intelektualnyi prostir: osvitni aspekty: zbirnyk naukovo-ekspertnykh materialiv. Kyiv:

Nats. in-t strateh. doslidzhen, 2009. S. 62-72. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4047/

8. Liashenko O. Kontseptualni zasady monitorynhu yakosti osvity. Monitorynh yakosti osvity: svitovi dosiahnennia ta ukrainski perspektyvy / za zah. red. O.I. Lokshynoi. Kyiv: K.I.S, 2004. S. 21–27.

9. Pro provedennia pilotnoi derzhavnoi pidsumkovoi atestatsii vypusknykiv pochatkovoi shkoly u formi zovnishnoho nezalezhnoho otsiniuvannia: Nakaz MON Ukrainy vid 24.01.2024 r. № 82. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/08/nakaz_82.pdf

10. Pro provedennia u 2025 rotsi pilotnoi derzhavnoi pidsumkovoi atestatsii vypusknykiv pochatkovoi shkoly u formi zovnishnoho nezalezhnoho otsiniuvannia: Nakaz MON Ukrainy vid 04.02.2025 r. № 149. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/Nakaz-MON-149-vid-04.02.2025.pdf

11. Pro aprobatsiiu modeli provedennia derzhavnoi pidsumkovoi atestatsii osib, yaki zavershuiut zdobuttia pochatkovoi osvity, u formi zovnishnoho nezalezhnoho otsiniuvannia: Nakaz MON Ukrainy vid 15.08.2025 r. № 1152. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/95375/

12. Pro pidhotovku do vprovadzhennia z 2029 roku derzhavnoi pidsumkovoi atestatsii osib, yaki zavershuiut zdobuttia bazovoi serednoi osvity, u formi zovnishnoho nezalezhnoho otsiniuvannia: Nakaz MON Ukrainy vid 09.12.2025 r. № 1597. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/96018/

13. Pro zatverdzhennia Dorozhnoi karty z realizatsii mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA v Ukraini: Nakaz MON Ukrainy vid 11.10.2019 r. № 1286. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Nakaz-1286-vid-11.10.2019_Dorozhnya- karta_PISA.pdf

14. Pro provedennia v zakladakh osvity Ukrainy osnovnoho etapu mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA-2025: Nakaz MON Ukrainy vid 07.02.2025 r. № 160. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/94064/

15. Oseredchuk O. Metodolohiia vyvchennia monitorynhu yakosti osvity. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. 2021. № 6. S. 192–200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2021_6_21

16. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19

17. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 r. № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20

18. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18

19. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy u sferi osvity: Zakon Ukrainy vid 24.03.2022 r. № 2157-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-20#Text

20. Stratehiia rozvytku osvitnikh otsiniuvan u sferi zahalnoi serednoi osvity v Ukraini do 2030 roku. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/190523_Strategiya-osvitnih-otsinyuvan_UTSOYAO.pdf

21. UTsOIaO. URL: https://testportal.gov.ua/pro-utsoyao/

22. Li, J., Xue, E. & Guo, S. The effects of PISA on global basic education reform: a systematic literature review. Humanit Soc Sci Commun 12, 106 (2025). URL: https://doi.org/10.1057/s41599-025-04403-z

Svitlana Holovko, Nataliia Holovko

ORGANIZATIONAL AND LEGAL SUPPORT OF EXTERNAL EDUCATIONAL ASSESSMENTS IN UKRAINE

State University "Kyiv Aviation Institute"
Liubomyra Husara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Yuriia Illienka St, 36/1, 04119, Kyiv, Ukraine
E-mails: golovkos@ukr.net, natalijaholovko123@ukr.net

Purpose: *the article is devoted to a comprehensive analysis and systematization of the organizational and legal support of external educational assessments in Ukraine as a tool for monitoring and improving the quality of education at various levels.* ***Methods:*** *the methodological basis of the study consists of the methods of theoretical analysis of the regulatory and legal framework, systematization of organizational approaches, comparative analysis of assessment formats, scientific generalization of the experience in implementing external educational assessments under contemporary challenges.* ***Results:*** *the main components of the organizational and legal support of external educational assessments in Ukraine are characterized as a leading tool for a comprehensive objective study of the state of the education system, as well as the features of its transformation in the context of today's challenges. The structure and content of the regulatory and legal regulation of the procedures and functions of external independent assessment of the learning outcomes of students in upper secondary and higher education are analyzed. The ways of implementing external independent assessment as a form of state final certification at the levels of primary and basic secondary education are outlined, as well as the use of the results of international comparative studies in the development of state educational policy.* ***Discussion:*** *the results of the study highlight the need for further improvement of the organizational and legal support for the implementation of external educational assessments, regulatory regulation of the procedures for the continuity of external independent assessment across different levels of education, and consideration of the impact of external assessment results on the quality of education.*

Keywords: *educational assessments; quality of education; organizational and legal support; external independent assessment; regulatory framework.*

Дата першого надходження статті до видання: 27.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026

© Головко С.Г., Головко Н.М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0